

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Palviainen, Åsa; Lehtonen, Janni; Valli, Terhi

Title: Formulerande av familjespråkpolicy - en gemensam, komplex och ständigt pågående process

Year: 2012

Version:

Please cite the original version:

Palviainen, Å., Lehtonen, J., & Valli, T. (2012). Formulerande av familjespråkpolicy - en gemensam, komplex och ständigt pågående process. *Finsk tidskrift*, 2012(5-6), 71-86. https://www.finsktidskrift.fi/wp-content/uploads/2018/02/ft_56_2012_arkiv.pdf

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Formulerande av familjespråkpolicy: en gemensam, komplex och dynamisk process

Åsa Palviainen, Janni Lehtonen & Terhi Valli
Jyväskylä universitet

År 2008 publicerade Kendall A. King, Lynn Fogle och Aubrey Logan-Terry en artikel med titeln *Family Language Policy* (fortsättningsvis *familjespråkpolicy*, förkortat FSP) i vilken de konstaterade att det finns ett glapp i tvåspråkighetsforskningen mellan å ena sidan språkpolicy- och språkplaneringsforskning som oftast handlar om t.ex. staters, myndigheters eller skolors språkplanerande, och å andra sidan studier av tvåspråkiga barns språktillägnande, ett fält som av tradition dominerats av psykolingvistiska, longitudinella och detaljerade fallstudier av barns språkutveckling. King m.fl. påpekade att språkplanerings- och språkpolicyforskare sällan intresserat sig för vad som händer inom hemmets fyra väggar medan barnspråksforskare i sin tur ofta missat att ta hänsyn till den vidare kontexten som språkutvecklingen sker i. Ingrid Piller – som använde termen *privat språkplanering* för att hänvisa till föräldrars medvetna planering för barnens språkliga framtid – påpekade att information om föräldrars språkplanering traditionellt setts som en bisak och getts endast som en slags bakgrund mot vilken språkutvecklingen sker (2001: 63). Man har alltså inte betraktat föräldrars, eller familjers, språkplanering som ett intressant och viktigt studieobjekt *per se*.

Studiet av FSP fungerar som en länk mellan de två ovan nämnda forskningsfälten och bidrar till en större förståelse hur språkideologier på samhälls nivå återkommer på familjenivå och hur dessa kopplas samman med språkbruket i familjen och språkutvecklingen hos barnet. King m.fl. (2008: 907) definierade i sin artikel familjespråkpolicy som "explicit (Shohamy 2006) and overt (Schiffman 1996) planning in relation to language use within the home of family members". Inkluderandet av ordet *familj* i såväl termen och som i definitionen av FSP är medveten då man anser att alla familjemedlemmar (och inte enbart föräldrarna) är delaktiga i formulerandet av språkpolicy i hemmet. Detta är centralt för forskningsfältet FSP där barnets medvetenhet och handlingskraft särskilt lyfts fram. Däremot har invändningar mot att FSP enbart skulle handla om *explicit* och *öppen* och medveten språkplanering framkommit, t.ex. i Schwartz (2010). Vi får anledning att återkomma till detta senare.

Ett par år senare publicerades en artikel av Mila Schwartz med titeln *Family language policy: Core issues of an emerging field* som byggde vidare på ämnet (Schwartz 2010). Liksom King, Fogle och Logan-Terry, har Schwartz ett långvarigt intresse för etniska och språkliga minoriteter i majoritetsmiljöer. I artikeln pekade hon på familjens viktiga roll för minoritetens språkbevarande och presenterade exempel på faktorer som i tidigare forskning visat sig ha betydelse för hur föräldrar språkplanerar (t.ex. familjestruktur, föräldrars utbildning, assimilering till majoritetskulturen och känslor och attityder). För vidare forskning inom fältet FSP efterlyste hon utveckling av kvalitativa såväl som kvantitativa metodologier som kombinerar analys av kontexten som en viss FSP existerar i (språkideologier på olika plan såsom i samhälle, på daghem, hos familjemedlemmar samt bakgrundsfaktorer i familjen) och konsekvenser av denna FSP på t.ex. barnets språkutveckling. Hon betonade inkluderande av barnets perspektiv, att man bör studera hur FSP förändras över tid och inte minst att studera hur man *faktiskt* använder språket i daglig interaktion och inte bara vad man *säger* att man gör. För att hitta fruktbara helhetsätt att studera FSP menade hon att det krävs att man som forskare arbetar tvärvetenskapligt; forskare med bakgrund i t.ex. lingvistik, sociologi och pedagogik har stor nytta av varandra.

I denna artikel kommer vi att ge ett bidrag till FSP-fältet genom att presentera data från en finländsk kontext. Lehtonen och Valli (2012) studerade i sin magisteruppsats tre tvåspråkiga familjer som alla hade det gemensamt att de bodde i en klart finskdominerad miljö och hade barn i åldern 3-4 år som alla gick på ett svenskspråkigt daghem. Föräldrarna hade intentionen att fostra barnen tvåspråkigt genom att använda strategin *en person - ett språk*. Vi kommer här att presentera några viktiga fynd från denna studie, genom att applicera nexusanalys. Nexusanalys, som tidigare använts i andra forskningssammanhang, är vårt förslag till en fruktbar analysmodell att tillämpa för studiet av FSP (se Palviainen och Boyd *kommande*).

FSP i finländsk kontext

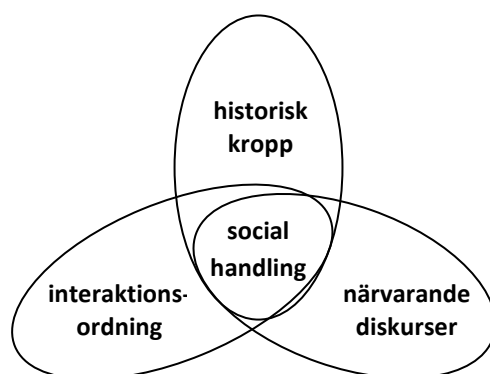
Språkplanering, språkstrategier och språkbruk i tvåspråkiga familjer har redan tidigare undersökts i finländsk kontext. Marika Tandefelt fokuserade i sin doktorsavhandling från 1988 på språkbevarande och språkbyte i en finlandssvensk släkt i ett tidsspänn om fyra generationer. Hon fann att det finska inflytandet i den från början svenskspråkiga familjen i en svenskspråkig miljö ökade för var generation och att olika familjer och individer med tiden tenderade att kännetecknas av antingen språkbevarande (av minoritetsspråket svenska) eller av språkbyte (övergång till enspråkighet i majoritetsspråket finska). Tandefelt konstaterade att familjens roll och medvetna såväl som omedvetna språkliga strategier var av avgörande betydelse men också att ett språkbyte mellan två generationer är resultat av en lång kedja av orsaker och reaktioner "som i grunden handlar om individens gradvisa anpassning till de språkliga krav som omgivningen ställer" (1988: 229). I skriften *Tolv tvåspråkiga familjer* av Kjell Herberts (1991: 7) presenteras ett projekt vars syfte var att "studera det dagliga språkvalet och de språkvanorna i tvåspråkiga familjer, påvisa mångfalden av språkliga strategier och visa på frågans komplexitet". Herberts fann tre faktorer som var särskilt utmärkande för familjernas språkvanor (*modern, miljön* och *medvetenheten*) och kunde dela in familjerna i fyra grupper efter graden av uppnådd tvåspråkighet som familjernas språkpolicy resulterat i. Ändå kan man säga att studien just påvisade mångfald och komplexitet (se även Herberts 1997). Med terminologin som introducerades ovan kan man säga att de tolv familjerna representerade tolv olika familjespråkpolicyer. Dessa hade uppstått i tolv unika kontexter och resulterat i tolv olika sorters tvåspråkighet. Herberts intervjustudie är ett bra exempel på hur man kan närma sig analys av FSP. Där saknas dock empirisk analys av familjernas faktiska språkbruk. Vidare byggde graden av uppnådd tvåspråkighet hos barnen enbart på föräldrarnas subjektiva rapporter.

Heidi Rontu och Raija Berglund fokuserade i sina respektive doktorsavhandlingar istället på detaljerad analys av tvåspråkig utveckling, språkval och interaktion hos finsk-svenska tvåspråkiga små barn (Rontu 2005, Berglund 2008). Interaktionen var oftast mellan barn och förälder/-rar eller mellan syskon och i något fall med skötare i dagvård. Båda avhandlingarna är av ganska klassiskt slag inom lingvistisk barnspråksforskning men Rontu och Berglund tog även hänsyn till de språkliga och sociala kontexterna, vikten av samtalspartner samt de språkpreferenser och -strategier som förekommer i kommunikationen med denne. Föräldrarna (och i Berglunds fall även dagvårdare) hade också intervjuats men själva språkpolicyen så som de framkommer i intervjuerna är inte i fokus, utan fungerar snarare som en slags bakgrundsvariabel till språkutvecklingen och -användningen hos barnet (se dock Rontu 2003).

I Lehtonens och Vallis (2012) studie, som ska presenteras här, var tanken att samla in material som dels fångade föräldrarnas syn på språkinläring, deras språkideologier, personliga bakgrunder och rapporterade språkstrategier och dels det faktiska språkbruket och förhandlandet om språkpolicyer i autentisk interaktion mellan barnen och (mestadels) föräldrarna. För detta användes huvudsakligen samma datametodologi som i Rontus och Berglunds avhandlingar - intervjuer i kombination med inspelningar av interaktion - men syftet var lite annat: att studera hur en familj formulerar, motiverar och förhandlar om sin språkpolicy i teori såväl som i praktik. Målet var inte att "värdera" en viss FSP och avgöra i vilken mån den resulterar i tvåspråkighet, utan att undersöka FSP-formulerandet i sig.

FSP som nexus

För att fånga det som Spolsky (2004) har menat är nödvändigt vid policyforskning, dvs. att man bör studera såväl uppfattningar om språk och ideologier (dvs. vad folk *tror* om språk); språkbruk (vad folk *gör* med språk); som ansträngningar som görs för att ändra eller påverka detta bruk genom någon slags intervention, språkplanering eller strategisk användning (dvs. vad folk *försöker göra* med språket) introducerar vi här nexusanalys som verktyg. Nexusanalysen utvecklades av Scollon och Scollon (2004) och kan ses som en diskursanalytisk metametodologi (Hult 2010) inom främst etnografisk sociolingvistik. I nexusanalysen är 'social handling' det centrala och står för vilken handling som helst som görs inom ett visst socialt nätverk (Scollon & Scollon 2004:11-12). I det här fallet är den sociala handlingen formulerandet av FSP i en viss familj. Denna handling sker i skärningspunkten, i *nexus*, av tre dimensioner (se figur 1).

Figur 1: De tre elementen i nexusanalysen (Scollon & Scollon 2004: 154), här översatta från engelska till svenska (se Palviainen 2012)

'Den historiska kroppen' (*the historical body*) hänför sig till en individs personliga erfarenhet, uppfattningar och attityder. I det här fallet betyder det alla familjemedlemmars (inklusive barnens) erfarenhet av och uppfattningar om språkanvändning, språkinläring och språkideologier. Dessa är inte alltid språkligt kodade men har en stor betydelse för hur man tänker, handlar och vad man tror på. 'Interaktionsordning' (*interaction order*) kommer ursprungligen från Goffman (t.ex. 1983) och handlar i denna studie om interaktionsregler, förväntningar och normer, t.ex. vad gäller vem som talar vilket språk, när, var och hur och i vilken omgivning. Praxisen en person - ett språk är ett exempel på interaktionsordning som deltagarna kan välja att följa eller inte följa. 'Närvarande diskurser' (*discourses in place*) handlar i den här studien om de explicita utsagor föräldrarna gör

gällande strategier (dvs. om interaktionsordningen) och gällande uppfattningar och personliga erfarenheter man har (dvs. den historiska kroppen), som motiverar varför man gör som man gör.

Datainsamling och informanter

De tre familjerna - här kallade familjen *Jokinen*, *Salin* respektive *Holm* - rekryterades via ett svenskspråkigt daghem på en finskspråkig ort. Lehtonen och Valli träffade sedan familjerna i hemmiljön och genomförde intervjuer med föräldrarna. Intervjuerna genomfördes på antingen svenska eller finska, baserat på familjernas egna önskemål. Intervjuerna kretsade kring tre teman: *familjernas bakgrund och språkliga identitet, de två språken i familjen och i omgivningen* samt *föräldrarnas uppfattning om barnens språkliga identitet och framtid*. Efter intervjuerna lämnades en bandspelare kvar och föräldrarna uppmanades att under ett par veckors tid själva göra inspelningar i vardagsituationer med barnet och där barnet interagerade med olika deltagare. Totalt gjordes ca 6 timmars inspelningar, jämnt fördelade på de tre familjerna.

Då det saknas utrymme för detaljerad information om familjernas bakgrund, anges dessa endast i grova drag här (för vidare detaljer, se Lehtonen och Valli 2012 samt Palviainen och Boyd kommande). Gemensamt för alla familjerna var att den ena föräldern hade svenska som modersmål och den andra finska samt att det fanns ett barn i familjen som var i åldern tre till fyra år vid tidpunkten för datainsamlingen. Barnen kallas här *Ida (Jokinen)*, *Sara (Salin)* respektive *Luka (Holm)*. För alla familjerna gällde att de var nyligen inflyttade till den finskspråkiga orten och att föräldrarna var uppväxta på annat håll. Mamman i *familjen Jokinen* kom från en svenskspråkig ort i Österbotten, växte upp i en miljö starkt präglad av svenska. Hon läste finska i skolan från tredje klass men kom annars sällan i kontakt med finska. Pappan i familjen Jokinen kom omvänt från en miljö där finska dominerade helt. Han läste sedan svenska i skolan med start i sjunde klass. När mamma och pappa Jokinen träffades flyttade de till en finskspråkig ort för studier. Efter en utlandsvistelse där storebror föddes flyttade de tillbaka till den finskspråkiga orten i Finland och Ida föddes. Mamman i *familjen Salin* var född och uppvuxen i västra Sverige i en helt sverigesvensk omgivning och utan någon kontakt med Finland eller finska fram tills hon träffade pappa Salin. Han hade en liknande bakgrund som pappan i familjen Jokinen ovan men bosatte sig i Sverige i några år tillsammans med mamma Salin efter att de träffats. Familjen flyttade såsmåningom till Finland när Sara var nyfödd och såsmåningom föddes också ett småsyskon. Mamman och pappan i *familjen Holm* växte upp i samma tvåspråkiga ort i södra Finland. Orten var ganska liten. Mamman kom från en helt finskspråkig familj och gick i finsk skola men läste svenska från tredje klass. I pappans familj existerade svenska och finska sida vid sida: den svenskspråkiga mamman talade finska med den finskspråkiga pappan men annars använde alla familjemedlemmar - inklusive fadern - svenska med varandra. Pappan i familjen Holm gick i en svenskspråkig skola och läste modersmålsfinska. Familjen Holm bodde kvar på den tvåspråkiga orten tills Luka var tre år, då de flyttade till den finskspråkiga orten som är i fokus för denna studie.

Familjernas interaktionsordning enligt föräldrarna

I intervjun frågade Lehtonen och Valli föräldrarna vilket som var deras gemensamma språk, makarna emellan. De frågade inte specifikt efter hur det eventuellt förändrats över tid, men ändå valde alla föräldrar att redogöra för vilket språk som blev deras gemensamma språk när de träffades och varför det blev det. De berättade också spontant hur färdigheten i det andra språket förändrats över tid och hur det gemensamma språket/-n ser ut i dag efter barnets/barnens födelse. Alla föräldrar

tycktes alltså ha ett behov av att relatera bakgrunden och historien bakom dagens praxis, dvs. att återge den historiska kroppen. För makarna *Jokinen* och *Holm* blev det gemensamma språket finska: pappa Holm tyckte att han kunde båda språken lika bra medan mamma Holm kände sig osäker på svenska. Mamma Jokinen kunde inte finska särskilt bra till en början – och pappa Jokinen inte svenska – men det gemensamma språket kom snart att bli finska. I båda dessa familjer fortsatte finska att vara det språk man talade sinsemellan, även efter barnens födelse. Både pappa Jokinen och mamma Holm tyckte dock att deras svensk-kunskaper märkbart förbättrats över tid.

Mamman i familjen Salin skiljde sig från de övriga föräldrarna som ju alla i olika mån kommit i kontakt med båda språken i skola och omgivning. Under mamma Salins uppväxt förekom inte finska alls. Makarna Salins första gemensamma språk var engelska, för att sedan bli omväxlande engelska och svenska under tiden i Sverige. Efter flytten till Finland hade mamma Salin försökt lära sig finska genom att gå kurser och genom att använda det i arbete. Dessutom hade makarna under tiden i Finland kommit att implementera en mycket medveten strategi att använda finska med varandra i hemmet, för att kunskaperna i finska skulle förbättras. Mamma Salin uppgav att de numera pratade ungefär 70 % finska och 30 % svenska med varandra. Hon sa också att hon upplevde att hennes svenska blivit mer begränsad under tiden i Finland.

Alla tre familjerna sade sig följa *en person - ett språk* (EPES) –principen, dvs. att den svenskspråkiga föräldern talade svenska med barnen och den finskspråkiga finska. Det fanns dock undantag, t.ex. vid bokläsning där de finskspråkiga föräldrarna ibland läste på svenska och i vissa fall förekom kodväxling. Saras mamma uppgav att de har "varit stenhårda med språken och aldrig blandat dem". Samtidigt påpekade hon, liksom de andra föräldrarna, att språkanvändningen ändå beror på vem man umgås med och i vilka situationer. Idas mamma rapporterade att hon ändrat strategier under resans gång: Med storebror var hon mycket noggrann, medan orken i att hålla fast vid konsekventa språkstrategier inte alltid funnits med lillasyster Ida. Å andra sidan meddelade hon att hon nyligen justerat sitt språkbruk och blivit mer konsekvent då hon märkt att Ida behövde mer stöd i sin utveckling av svenska. Detta är ett exempel på att en FSP sällan är statisk utan förändras över tid och ständigt omförhandlas och påverkas av yttre och inre omständigheter. Samma egenskap kunde vi också se ovan i samband med makarnas gemensamma språk

Barnen rapporterades tvåspråkiga men med olika dominansförhållanden: Ida, som var yngst i studien, var starkare på finska men svenskan förbättrades snabbt i och med den svenska dagvården, och samma utveckling hade noterats hos Sara, vars svenska nu till och med dominerade över finskan. De blandade och kodväxlade en del mellan språken. Luka bodde sina tre första år i en svenskdominerad miljö och föräldrarna rapporterade att båda hans språk var starka, men att hans finska kanske blivit något mer dominant efter flytten till den finskspråkiga orten. Luka tog ibland tolkrollen och översatte till mamman vad pappan sagt på svenska. Likaså kunde han bli nervös om mamman talade svenska och bröt mot EPES-policyn: "Mammas språk är mammas språk och pappas språk är pappas". Även Vera uppgavs kunna skilja på språken men samtidigt sa mamman att "det ju också är viktigt att det inte är något medvetet val som barnet gör... barnet kan inte själv bestämma när hon pratar svenska/finska utan det blir automatiskt". Vi får anledning till att återkomma till frågan om graden av medvetenhet hos Sara lite senare.

Närvarande diskurser om interaktionsordningen

Piller (2001) och King och Fogle (2006) har tidigare tittat närmare på hur föräldrar, som har beslutat sig för en viss språkstrategi för att utveckla flerspråkighet hos barnet, har motiverat sina val (se även Barron-Hauwaert 2004). Vad gäller motiverandet bakom språkstrategierna och språkanvändningen i de tre familjerna i denna studie kan man finna fyra återkommande diskurser.

Den första diskursen gäller "valet" att använda sig av EPES-strategin. "Valet" står här inom citationstecken eftersom föräldrarna menade att det i själva verket inte handlat om en medveten plan och ett aktivt beslut, utan tillämpandet av EPES "föddes naturligt, det fanns inga alternativ, om det nu finns två språk då ska de användas" (Lukas föräldrar); det var ett "naturligt resultat, det kom av sig självt" (Idas föräldrar); och Saras föräldrar meddelade att språkbruket visserligen alltid varit medvetet "men vi fattade inget direkt beslut om det". Detta visar att FSP inte enbart handlar om öppen och explicit planering (jfr King m.fl. 2008) utan språkstrategier kan också uppstå spontant. Att tala sitt modersmål med barnet tycks för dessa tre familjer kännas som det mest naturliga trots att åtminstone två av föräldrarna enbart talat finska sinsemellan såväl före som efter barnets födsel. Värt att notera är också att de upplevde det som fullkomligt naturligt att uppfostra barnen tvåspråkigt trots att fem av studiens sex föräldrar själva vuxit upp i (stort sett) enspråkiga hem. Ingen av dem hade heller själv någon förstahandserfarenhet av EPES-strategin från den egna uppväxten.

Alla tre barnen gick i svenskspråkig dagvård istället för finskspråkig. Detta var de däremot överens om var ett aktivt beslut för att upprätthålla barnens svenska (se Viitanen 2012). Den andra närvarande diskursen gällde just språkliga förhållanden i omgivningen och dess inverkan på språkutvecklingen. Det faktum att finska dominerade kraftigt på orten de levde i sågs som ett orosmoment av alla föräldrarna och man såg svensk dagvård och framtida skolval samt t.o.m. flytt till mer svenskspråkiga omgivningar som möjliga vägar att uppväga den finska dominansen i omgivningen. Man nämnde också vikten av kontakt med svenskspråkig släkt och svenskspråkiga vänner och att läsa mycket på svenska och välja svenskspråkiga filmer och spel åt barnen. Däremot var det ingen av föräldrarna som diskuterade det faktum att makarnas gemensamma språk alltjämt var finska och att man i en av familjerna rentav hade övergått från svenska/(engelska) till nästan enbart finska.

I den tredje närvarande diskursen nämnde man varifrån man hämtat stöd för sin policy. Alla föräldrar påpekade att de fått mycket stöd för EPES-strategin av släkt och vänner men också att det funnits sådana som uttryckt skepticism. Mamma Holm berättade att man på barnrådgivningen gett familjen beröm för Lukas tvåspråkiga kompetens. Från annat håll hade hon däremot hört att tvåspråkighet kan orsaka stamning hos barnet och att man bara borde utveckla ett språk åt gången. Mamma Jokinen hade på samma sätt hört att tvåspråkiga barn kan bli försenade i sin språkutveckling. King och Fogle (2006) har påpekat att föräldrar som uppfostrar barn tvåspråkigt ofta inte har haft möjlighet att sätta sig in i forskning om tvåspråkighet och då blir istället s.k. *vague openers* så som "jag har läst/sett/hört någonstans att..." vanliga. Bortsett från mamma Jokinen som i sin professionella bana haft möjlighet att läsa in sig på barns tvåspråkighet uppgav föräldrarna att de inte konsulterat facklitteratur. Mamma Salin hade däremot under en tid arbetat på ett svenskspråkigt daghem på annan ort i Finland och "lärde sig där att kontinuitet är viktigt i tvåspråkiga barns uppfostran". King och Fogle (2006) fann också att föräldrar använder sig av "negativa exempel" man stött på i bekantskapskretsen eller slakten som sedan fungerar som stöd

för ens egna beslut. Idas mamma talade om vikten av svensk skola eftersom hon sa att hon "känner till svenskspråkiga familjer [som valt finsk skola] där finskan har trängt undan svenskan" och Saras mamma hade noterat svenskspråkiga föräldrar som börjat prata finska och glömt bort sitt modersmål helt vilket orsakat att barnen heller inte lärt sig det.

Den sista och fjärde närvarande diskursen handlade om nyttan av tvåspråkighet. Alla familjer ansåg att tvåspråkighet enbart var av godo. Man ansåg att tvåspråkighet är en gåva, att det är en naturlig sak, det är lätt att lära sig två språk som barn och att man får det gratis (se Piller 2001 för liknande resultat). I anslutning till detta användes motivet *kaksikielisyyt on rikkaus* ("tvåspråkighet är en rikedom"), ett språkligt uttryck – eller en så kallad stelnad fras – som är mycket vanligt förekommande i finländsk kontext och enligt oss unikt för den. Vidare menade föräldrarna att tvåspråkighet lägger grunden för inläring av ytterligare språk. Slutligen var ett viktigt argument för tvåspråkighet att det ger barnet bättre och fler alternativ för framtida utbildning, arbetsmöjligheter samt för att välja bostadsort.

Interaktionsordning i (för)handling

Ovan har vi förmedlat föräldrarnas syn på interaktionsordning så som de rapporterat dem i intervjuerna. Som sista steg i nexusanalysen ska vi ge exempel på hur FSP befasts, omförhandlas och skapas genom dialog och interaktion. Vi ska presentera två dialogutdrag från Saras familj. (För fler exempel från de andra familjerna, se Lehtonen och Valli 2012).

I det första utdraget utspelas en dialog som Sara, hennes svenskspråkiga mamma och hennes finskspråkiga pappa deltar i. I början av utdraget håller Sara och hennes mamma på att räkna på svenska. På rad fyra (markerat med ljusgrått) kommer ett inpass av pappa som blir ett nyckelyttrande för hur interaktionen sedan gestaltar sig.

01	Sara:	sex sen va kommer efter sexan?
02	mamma:	sjuan
03	Sara:	sjuan
04	pappa:	åtta
05	Sara:	näe <i>accepterar inte pappas bidrag</i>
06	Sara:	mamma vilken kommer före den som... <i>vänder sig till mamma och lämnar pappa (som inte agerade som förväntat) utanför</i>
07	mamma:	före vilken?
08	Sara:	före den
09	pappa:	<u>seitsemän jälkeen tulee kahdeksan</u> [=efter sjuan kommer åtta].
10	Sara:	<u>mhm</u> <i>reagerar negativt på pappas inpass</i>
11	pappa:	<u>mitä? tulee tulee!</u> [=va? det gör det visst!]
12	Sara:	mamma <i>vänder sig till mamma</i>
13	mamma:	mm
14	pappa:	<u>et usko isiä niikö?</u> [=du tror inte på pappa, eller hur?]
15	Sara:	säg vad det heter ... kaheksan [=åtta] <i>till mamma; ignorerar pappa</i>
16	mamma:	efter sjuan menar du?
17	Sara:	mm
18	mamma:	åtta
19	Sara:	<u>äiti sanoo että</u> [=mamma säger att] ' åtta '! <i>vänder sig till papa för att förklara att 'åtta' på svenska är mammas språk</i>

- 20 pappa: nii minäki sanoin ensin että [=ja, jag sa också först att] 'åtta' ... mutta 'kahdeksan' [=men 'åtta']
bekräftar att han bröt EPES-regeln och rättar sig själv
- 21 pappa: isi laskee yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi, kuusi, seitsemän ja kahdeksan. [=pappa räknar ett två tre fyra fem sex sju och åtta]
bekräftar regeln
- 22 Sara: mhm.
förkastar pappas inlägg
- 23 pappa: mitä mhm! Laskenpas! [=vadå 'mhm'! räkna nu!]
irriterad
- 24 Sara: yks kaks kolme neljä viisi kuusi [=en två tre fyra fem sex sju]
- 25 pappa: seitsemän [=sju]
- 26 Sara: kaheksan [=åtta]
- 27 pappa: yhdeksän [=nio]

När pappa säger *åtta* på svenska (rad 04) bryter han mot den EPES-praxis som gäller i familjen och Sara reagerar tydligt på pappans regelbrott. Hon accepterar inte hans försök till reparation (raderna 9, 11 och 14) och först efter att hon fått ordet på svenska av mamman (rad 18) ger hon pappan en reprimand och förklarar regeln – *mamma säger...* – (rad 19) och pappan ges möjlighet att medge och korrigera misstaget (rad 20) samt bekräfta regeln – *pappa räknar...* – (rad 21). Efter detta anses regelbrottet utklarat och pappan och Sara fortsätter aktiviteten helt på finska.

I det andra exemplet samtalar Saras mamma och pappa på det språk deras policy numera gäller, dvs. finska. Sara bryter sedan in i samtalet. Trots att hon uppenbarligen förstår vad mamman har sagt (rad 06) ber Sara ändå mamman att upprepa – på svenska – vad hon just har sagt (rad 07). Det är en reaktion på att mamman talar finska snarare än något annat och skrattet som följer (rad 09) bekräftar det bakvända Sara uppfattar i att mamman talar "fel språk". Det tycks således vara så att Sara (ännu) inte accepterar den förändring i FSP:n som föräldrarna kommit överens om, dvs. att det gemensamma språket mellan föräldrarna ska vara finska till skillnad från tidigare.

- 01 mamma: mä ostin tämmösen eilen [=jag köpte en sån där igår]
- 02 pappa: ai mistä? [aha, varifrån då?]
- 03 mamma: Life kauppa semmonen [=Life affär en sån].
- 04 pappa: aijaa [=jahaa]
- 05 Sara: **jag tycker inte om Life.**
- 06 mamma: maksoi seitsemäntoista. [=det kostade sjutton]
- 07 Sara: **vad sa du mamma?**
- 08 mamma: **att det kostar ganska mycket, den här...**
- 09 Sara: **hahahaha!**
skrattar
- 10 mamma: **mmmh. vi ska köpa...**
skrattar med

Nya perspektiv

Tuominen har påpekat att flerspråkiga barn "may determine not only the language they will speak, but also that which their parents will speak" och att ett barn kan ändra reglerna och sätta upp nya (1999: 71; se även Luykx 2005). Tuominen studerade huvudsakligen barn i skol- och tonårsåldern, men exemplen ovan visar på att Sara, tre och ett halvt år, i allra högsta grad är en aktiv medskapare

av familjens språkpolicy. I detta fall står hon för att hålla fast vid en viss interaktionsordning (det första exemplet) och protesterar mot en förändring i policyn (det andra exemplet).

Liksom Schwartz (2010) har efterlyst vore det av yttersta vikt att hitta innovativa metoder att fånga barnets roll i medskapandet av FSP. Detta innebär exempelvis att finna goda intervjumetoder att fånga små tvåspråkiga barns historiska kropp, dvs. deras tankar kring och erfarenheter av språk, hur mycket de snappar upp av omgivande diskurser om språk och hur de ser på sin språkliga vardag. Där finns idag en kunskapslucka som bör fyllas igen. Vi hoppas också att denna studie visat på vikten av att se formulerandet av FSP som en ständigt pågående, dynamisk och komplex process som är beroende av många inre och yttre faktorer och som är förankrat i medlemmarnas personliga historia. Även om det visserligen är möjligt att studera en familjs språkpolicy vid en viss tidpunkt, så som vi har försökt göra i denna studie, är det också av intresse att följa hur den förändras över tid och utröna vad som orsakar dessa förändringar.

Referenser

Barron-Hauwaert, S. 2004. *Language strategies for bilingual families. The One-Parent-One-Language Approach*. Parents' and Teachers' Guides 7. Clevedon: Multilingual Matters.

Berglund, R. 2008. *Ett barns interaktion på två språk. En studie i språkval och kodväxling*. Acta Wasaensia nr 190. Vasa universitet.

Goffman, E. 1983. The interaction ritual. *American Sociological Review*. 48, 1-19.

Herberts, K. 1991. *Tolv tvåspråkiga familjer*. Forskningsrapporter 15. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. Åbo: Åbo Akademis kopieringscentral.

Herberts, K. 1997. Språkplanering i flerspråkiga familjer. I: K. Herberts, C. Laurén, U. Laurén & S. Strömman (red.) *Flerspråkighetens dimensioner: Individ, familj och samhälle*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 26. Vasa. (1), 122-134.

Hult, F.M. 2010. Analysis of language policy discourses across the scales of space and time. *International Journal of the Sociology of Language*. 2010(202), 7-24.

King, K. & Fogle, L. 2006. Bilingual parenting as good parenting: Parents' perspectives on family language policy for additive bilingualism. *The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 9(6), 695-712.

King, K., Fogle, L. & Logan-Terry, A. 2008. Family language policy. *Language and Linguistics Compass* 2(5), 907-922.

Lehtonen, J. & Valli T. 2012. *Språkstrategier och familjespråkpolicy hos tre tvåspråkiga familjer i ett finskspråkigt område*. Magisteravhandling. Institutionen för språk, Jyväskylä universitet. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201206211920>

Luykx, A. 2005. Children as Socializing Agents: Family Language Policy in Situations of Language Shift. I: J. Cohen, K. T. McAlister, K. Rolstad & J. MacSwan (red.) *ISB4: Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism*. Somerville, Ma: Cascadia Press, 1407-1414.

Palviainen, Å. 2012. Lärande som diskursnexus: Finska studenters uppfattningar om skoltid, fritid och universitetsstudier som lärokontexter för svenska. *Nordisk tidsskrift för andrespråksforskning*, Nr 1-2012, 7-36.

Palviainen, Å & Boyd, S. *Kommande*. Unity in discourse, diversity in practice: The one person one language policy in bilingual families. I: M. Schwartz & A. Verschik (red.) *Successful family language policy: parents, children and educators in interaction*. Series Multilingual Education. Dordrecht, Netherlands: Springer.

Piller, I. 2001. Private language planning: The best of both worlds? *Estudios de Sociolingüística*, 2(1), 61-80.

Rontu, H. 2003. Det tvåspråkiga barnets språkliga identitet - hemmets och familjens roll. I: I. Sorvali & P. Rossi (red.) *Svenskan i Finland 7. Föredrag vid sjunde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland*. Acta universitatis Ouluensis, B 49, 191-202.

Rontu, H. 2005. *Språkdominans i tidig tvåspråkighet. Barnets kodväxling i kontext*. Åbo: Åbo Akademis förlag.

Schiffman, H. 1996. *Linguistic culture and language policy*. New York, NY: Routledge.

Schwartz, M. 2010. Family language policy: Core issues of an emerging field. *Applied Linguistics Review*, 1 (1), 171-191.

Scollon, R. & Scollon, S.W. 2004. *Nexus Analysis: Discourse and the Emerging Internet*. London: Routledge.

Shohamy, E. 2006. *Language policy: hidden agendas and new approaches*. New York, NY: Routledge.

Spolsky, B. 2004. *Language policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tandefelt, M. 1988. *Mellan två språk. En fallstudie om språkbevarande och språkbyte i Finland*. Acta universitatis Upsaliensis. Studia Multiethnica Upsaliensia 3. Uppsala universitet.

Tuominen, A. 1999. Who decides the home language? A look at multilingual families. *International Journal of the Sociology of Language* 140, 59-76.

Viitanen, P. 2012. *Två- och flerspråkiga familjer i en enspråkig miljö. Föräldrars motiv och orsaker att välja ett visst daghem till sina barn*. Magisteravhandling. Institutionen för språk, Jyväskylä universitet.